

Spoštovani,

Poklic, ki ste si ga izbrali in ga opravljate, je zelo zahteven. Poleg visoke strokovne usposobljenosti predvideva tudi vašo empatijo, delovanje po načelu ne škodovati, od vas zahteva komunikacijo in sodelovanje s pacientom, predvsem pa tudi vašo avtonomijo. Vse to ima tudi etične razsežnosti, tako v odnosu do pacienta, kot tudi zahtev, ki jih pred vas postavljajo splošne družbene okoliščine in nenazadnje tudi oblastni ukrepi ter priporočila ali odklonilna stališča strokovnjakov.

Vseskozi, ne le v trenutni t.i. Covid situaciji, **vas vežejo tako moralna načela kot tudi mednarodna in državna zakonodaja**. Nedvomno ste bili že v času usposabljanja seznanjeni z temeljnimi etičnimi načeli. Mednje spada tudi pravica in zahteva pacienta do podaje **informiranega soglasja** za vsak poseg. Resda se ta v primeru rutinskih preiskav skrči na ustno soglasje; v nekaterih primerih pa to ne zadostuje.

Kaj pomeni informirano soglasje – predpostavlja zavestno in svobodno odločitev. Zavestna je lahko zgolj ob razumljivo podani informaciji, tako o pomenu in namenu nekega posega, predstavitvi predvidenih prednosti in morebitnih nevšečnih in škodljivih posledicah, o pričakovanih rezultatih ter posledicah zavrnitve posega s strani pacienta, možnostih drugega načina zdravljenja, pa tudi zavarovanju v primeru neželenih posledic. Svobodna pa je, ko je podana brez prisile ali pritiskov. Ti so velikokrat izven vašega nadzora, saj na uporabnika vpliva tako njegovo ekonomsko stanje, odvisnost od delodajalca, splošna družbena klima; pri nekaterih dejavnikih, predvsem samem psihofizičnem stanju uporabnika pa imate nedvomno vpliv. Šele ob odsotnosti navedenih negativnih vplivov pa lahko govorimo o svobodni privolitvi.

Zakon o pacientovih pravicah določa, da je medicinski poseg vsako ravnanje, ki ima preventivni, diagnostični, terapevtski ali rehabilitacijski namen in ga opravi zdravnik, drug zdravstveni delavec ali zdravstveni sodelavec. Pacient pa je po določbah navedenega zakona bolnik ali drug uporabnik zdravstvenih storitev v odnosu do zdravstvenih delavcev, oz. izvajalcev zdravstvene dejavnosti ne glede na svoje zdravstveno stanje. Med osnovnimi pacientovimi pravicami je tudi pravica do obveščeniosti in sodelovanja. **Pojasnilno dolžnost mora zdravnik opraviti osebno in v neposrednem stiku z uporabnikom.**

V primeru izvajanja posegov z uporabo zdravil, metod, cepiv, ki so v fazi preskušanja, je pojasnilna dolžnost toliko bolj pomembna. Nedvomno vam je znano, da se izvaja, trenutno sicer prostovoljno, **cepljenje proti Covid s cepivi, ki imajo zgolj pogojno dovoljenje za uporabo. So v 3. fazi kliničnega testiranja.** To dejstvo zahteva izrecno pisno soglasje in ustno ali konkludentno ravnanje uporabnika ne zadostuje. V praksi se v RS sicer uporabljajo pisni obrazci – formularji, ki pa ne izpolnjujejo kriterijev iz 27. čl. Zakona o pacientovih

pravica, ki natančno določa vsebino pisne privolitve. **Kršitev je sankcionirana v določbi 86. člena.**

Ne le navedeni zakon, tudi **Zakon o zdravstveni dejavnosti v 57. čl.** določa pisno soglasje uporabnika v primeru preskušanja še nepreverjenih metod ter zdravil. **Ustava RS v čl. 34** zagotavlja vsakomur osebno dostojanstvo in varnost.

Predvsem pa bi vas opomnili na etična pravila. Ta so zapisana v vašem kodeksu (Kodeks zdravniške etike, sprejet 12.12.1992); 10. člen vam narekuje na razumljiv način ponuditi informacijo, ki jo pacient potrebuje, da bi lahko sam odločal o predlaganih zdravstvenih ukrepih. 33. člen nalaga pojasnilno dolžnost, ki jo tudi vsebinsko opiše, od vas pa zahteva odklonitev in podporo pri dejavnostih, ki kršijo človekove pravice, ter vam v 55. členu izrecno določa vašo ključno odgovornost v komunikaciji s pacientom.

Pojasnilna dolžnost in informirano soglasje (zavestna in svobodna privolitev) je kot temeljna zahteva zapisana tudi v **Helsinški deklaraciji** (26 - 30 čl.) sprejeti l. 1964 in posodobljeni l. 2013, **Mednarodnem kodeksu zdravniške etike** (iz l. 1949, večkrat dopolnjen, nazadnje l. 2006), Deklaraciji pacientovih pravic iz l. 2005, ki jo je sestavilo Svetovno zdravniško združenje, ki ima javno objavljen priročnik zdravniške etike, Konvenciji o človekovih pravicah in biomedicini (čl. 5 - 9). Nenazadnje pa vas k spoštovanju pojasnilne dolžnosti zavezuje že **Ženevska zaprisega, ki vam nalaga, da niti pod grožnjo ne boste uporabili svojega medicinskega znanja pri kršenju človekovih pravic.** Konsekvencialni pristop v sebi nosi nevarnost utalitarnega prepričanja, da cilj posvečuje sredstva. **Zato tudi v primeru predpostavljene privolitve (saj ljudje sami prostovoljno pridejo na cepljenje!) zdravstveno osebje ni razrešeno pojasnilne dolžnosti.**

Opustitev pojasnilne dolžnosti in nepridobitev vsebinskega, torej informiranega soglasja tako pri predmetnem cepljenju, kot tudi drugih posegih (možne oblike zdravljenja pri hudih oblikah obolenja) pomeni **protipravno ravnanje.** To je eden od elementov za **uveljavljanje odškodninske odgovornosti povzročitelja škode, v kolikor ta nastane v posledici tega ravnanja in krivdno.** Za uveljavljanje odškodninske odgovornosti se lahko zoper neposrednega izvajalca uporabi določbe Obligacijskega zakonika, saj ste z zahtevami po pojasnilni dolžnosti tudi sicer seznanjeni, **zdaj pa s tem pismom tudi opomnjeni.**

Opustitev tako predstavlja krivdno ravnanje in vas zato uveljavljanje in prelaganje morebitne odškodninske odgovornosti na državo, javni zavod, svetovalno skupino pri MNZ ali celo proizvajalca cepiv ne more ekskulpirati. Zakon o nalezljivih boleznih sicer določa odškodninsko odgovornost države v primeru obveznega cepljenja; vendar pa se odgovornost razteza tudi na samega neposrednega izvajalca cepljenja, ne glede na to ali je cepljenje predpisano s strani države ali ne. Sicer pa

tako oblastno ravnanje odsvetuje celo Direktiva oz. Resolucija sveta Evrope št. 2361/2021, kar vam je lahko v razmislek.

Civilna iniciativa slovenskih pravnikov
www.cisp.si

